

Wat verandert er bij gemaal Terwolde?

DERDE EDITIE

Gemaal Terwolde stamt uit 1916. Het stoomgemaal was in 1918 klaar. In 1951 nam het elektrische gemaal de functie van het stoomgemaal over. Tussen 2024 en 2026 schrijven waterschap en gemeente opnieuw geschiedenis. Dat gebeurt door, onder de vlag van de 'Erfgoed Deal gemaal Terwolde en polder Nijbroek', het stoomgemaal en ketelhuis te restaureren, het elektrische gemaal te renoveren en uit te breiden en het waterbeheer in de polder Nijbroek klaar te maken voor de toekomst. Met aandacht voor de rijke historie. Over het waarom en wat er verandert, lees je meer in deze folder.

Wat doen we?

Restauratie voormalig stoomgemaal en bijbehorend ketelhuis

Het voormalige stoomgemaal en bijbehorende ketelhuis worden zoveel mogelijk in de oorspronkelijke staat hersteld. Deze gebouwen krijgen een nieuwe bestemming. Het terrein wordt opnieuw ingericht en er komt een informatie- en belevingsruimte met uitzicht over de IJssel, het gemaal en de polder. Waterschap en gemeente onderzoeken

op welke manier het verhaal van het water, het landschap en de cultuurhistorie hier verteld en beleefd kan worden. In het gebouw van het oude stoomgemaal komt een cidery. IESSEL Cider gaat ambachtelijk cider maken uit appels en peren van bomen die langs de IJssel staan. Cider is een verfrissende, licht alcoholische drank die gemaakt wordt van sap uit fruit.

Zoals het was

Zoals het wordt

© Historische Vereniging Voorst

Historie

Gemaal Terwolde - eigenlijk: Gemaal Mr. A.C. Baron van der Feltz - is vernoemd naar de dijkgraaf van het toenmalige polderdistrict Veluwe. Het in 1951 gerenoveerde gemaal verving het naastgelegen stoomgemaal "Nabij het Blokhuis" uit 1918. Het stoomgemaal werd toen woonhuis voor de machinist.

Klimaatadaptatie mét meerwaarde voor landschap, natuur, recreatie en cultuurhistorie

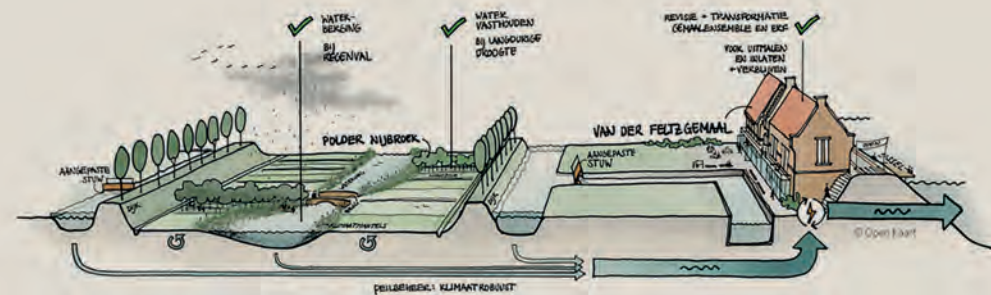
Ons klimaat verandert. We ervaren steeds vaker wateroverlast en tijden

van droogte. Het waterbeheer in Nederland is van oudsher vooral gericht op het zo snel mogelijk afvoeren van water.

Zware regenval en droogte veroorzaken in toenemende mate schade aan flora en fauna. Gemeente Voorst en Waterschap Vallei en Veluwe nemen daarom met de Erfgoed Deal het initiatief voor een polder die klaar is voor de toekomst. De capaciteitsvergroting van het gemaal is noodzakelijk, tegelijk werken beide overheden ook samen aan meer waterberging in de polder en op de randen van de stuwwal. Deze aanpak is een voorbeeld van co-creatieve ontwikkeling van een toekomstbestendig platteland. Maatregelen voor een klimaatrobuuste leefomgeving zijn noodzakelijk, maar bieden ook volop kansen. De aanpak van de wateropgave staat dan ook niet los van andere maatschappelijke opgaven van deze tijd. Eind 2026 zijn alle werkzaamheden uitgevoerd.

Wat gebeurt er in de polder?

- 'Nijbroekse' klimaatmantels langs de weteringen voor waterberging én herstel van oude meanderingen door het slagenlandschap.
- 'Klimaatbosje(s)' in het slagenlandschap. De aanleg van cultuurhistorische rabattenbosjes voor het vasthouden van water.
- Water vasthouden in oude kleiputten in natuurgebied De Meintjes.
- Water van buiten óm de polder heen. Aanpassing van vier stuwen t.b.v. waterberging en herstel van historische autonomie in waterbeheer.
- Herstel van cultuurhistorische bruggen.

Wat doen we?

Restauratie voormalig stoomgemaal en bijbehorend ketelhuis

Het voormalige stoomgemaal en bijbehorende ketelhuis worden zoveel mogelijk in de oorspronkelijke staat hersteld. Deze gebouwen krijgen een nieuwe bestemming. Het terrein wordt opnieuw ingericht en er komt een informatie- en belevingsruimte met uitzicht over de IJssel, het gemaal en de polder. Waterschap en gemeente onderzoeken

op welke manier het verhaal van het water, het landschap en de cultuurhistorie hier verteld en beleefd kan worden. In het gebouw van het oude stoomgemaal komt een ciderij. IESSEL Cider gaat ambachtelijk cider maken uit appels en peren van bomen die langs de IJssel staan. Cider is een verfrissende, licht alcoholische drank die gemaakt wordt van sap uit fruit.

Zoals het was

Zoals het wordt

© Historische Vereniging Voorst

Historie

Gemaal Terwolde - eigenlijk: Gemaal Mr. A.C. Baron van der Feltz - is vernoemd naar de dijkgraaf van het toenmalige polderdistrict Veluwe. Het in 1951 gerenoveerde gemaal verving het naastgelegen stoomgemaal "Nabij het Blokhuis" uit 1918. Het stoomgemaal werd toen woonhuis voor de machinist.

Renovatie en uitbreiding elektrisch gemaal

Het elektrische gemaal wordt gerenoveerd. Dit gemaal heeft drie pompen en leidingen naar de IJssel. De middelste pomp, die water in en uit de polder kan pompen, wordt vanwege hoge ouderdom buiten gebruik gesteld. Vanwege de historische waarde blijft de pomp als museaal object in het gemaal behouden. De overige twee pompen blijven in werking, alleen de leidingen door de dijk worden vervangen. De buitenkant van het gemaal krijgt een onderhoudsbeurt.

Naast het bestaande elektrische gemaal wordt een nieuw gemaal gebouwd. Hierin bevinden zich straks twee extra pompen om water van de polder naar de IJssel te pompen. Een stuw zorgt ervoor dat water de polder kan verlaten zonder dat hiervoor energie nodig is. Ook aan de IJsselszijde komt een nieuwe pomp, die de polder in droge tijden van water uit de IJssel kan voorzien.

Dit zijn de werkzaamheden, de nummering staat op de foto.

- 1 Plaatsen damwanden**
Zo blijft de Bandijk ook in de toekomst bestand tegen hoge waterstanden op de IJssel.
- 2 Realiseren koker door de dijk**
Vanaf de uitbreiding van het elektrische gemaal komt dwars door de dijk een koker van 3 x 2 meter, waardoor water wordt af- en aangevoerd.
- 3 Plaatsen inlaatpomp**
Deze zorgt ervoor dat de polder van Nijbroek in droge tijd(en) van water kan worden voorzien.

- 4 Verbreden Toevoer kanaal voor nieuw gemaal**
Zo kan water vanuit de polder de nieuwe uitbreiding bereiken en andersom.
- 5 Vervangen leidingen bestaande pompen**
Als de uitbreiding van het elektrische gemaal volledig functioneel is, beginnen de werkzaamheden aan het huidige gemaal. Onder andere de leidingen in de dijk worden vervangen.
- 6 Aanbrengen bestrating en aanplanten groen**
Op het terrein van het gemalencomplex. Het elektrische gemaal wordt dan weer in gebruik genomen. Daarna wordt de Bandijk hersteld en kan het verkeer er weer gebruik van maken. Het project is dan afgerond.

Wat houdt de Erfgoed Deal in?

De Erfgoed Deal ondersteunt financieel aansprekende voorbeelden van plekken in Nederland die gaan veranderen en waar erfgoed een rol van betekenis speelt. De veranderingen aan het gemaal en in de polder zijn voor de Erfgoed Deal een interessant voorbeeld van participatie in een landelijk gebiedsproces: betrokken bewoners die zich verenigen in de Coöperatie Polder Nijbroek zijn actief bij het bewaren en waar nodig herstellen van hun bijzondere polder.

Documentaire

De initiatieven van bewoners, gemeente en waterschap aan gemaal Terwolde en de polder Nijbroek worden in een documentaire getoond. Opnamen daarvoor vonden al en vinden nog plaats. De documentaire wordt vooral een verhaal waarin de mens in zijn/haar leefomgeving, de rol van de natuur, de landbouw en wonen centraal staan.

In deze trailer zie je vast een voorproefje.

Contact

Heeft u vragen over het project?

Neem dan contact op met omgevingsmanager Maaïke van Scheppingen,
06 - 83 07 68 52, mvanscheppingen@vallei-veluwe.nl.

Hoe blijft u tijdens de werkzaamheden op de hoogte?

Voornamelijk via nieuwsbrieven. Hiervoor hebben wij uw e-mailadres nodig. Wilt u deze nieuwsbrieven ontvangen? Meld u dan aan via gemaalterwolde@vallei-veluwe.nl onder vermelding van uw naam en adres. Uw e-mailadres gebruiken we alleen om u op de hoogte te houden van de voortgang van het werk.